

SAARLASE ELUKESKKOND JÄÄB KESTMA

KOV2025 Reformierakonna keskkonnaprogramm

Saaremaa tervikuna ning iga selle kant on kõikidele oma inimestele, külalistele ja algatustele avatud, puhas, turvaline ning atraktiivne olemise ja tegutsemise keskkond.

1. Puhas energia
2. Vähem sodi
3. Osapooli arvestav elukeskkond
4. Hea heakord
5. Kriisiks valmis
6. Loodusega koos

Puhas energia

- **Vähendades valla hoonete ja tegevuste energiajalajälge ning tarbides energiat paindlikumalt, inspireerime elanikke ja ettevõtjaid tegema sama.**

Koostöös kogukondade, ettevõtjate ja riigiga muudame Saaremaa kaheksa aastaga elektri- ja soojavarustuses täielikult energiasõltumatuks ning taastuvenegial põhinevaks. Sõltumatus ei tähenda sidemete katkestamist muu maailmaga – vastupidi, energia liigutamiseks vajalikud ühendused on samavõrra tähtsad, et oleksime võimelised energiat saarelt eksportima ning majanduslikel kaalutlustel siia sisse tooma. Vallaga seotud hoonetes ja transpordis läheme taastuvenegiale üle nelja aastaga.

Oleme avatud konkurentsitihedale, riske hajutavale ja energiasõltumatust tagavale energiatootmisele saarel, sh. biomass, biogaas ja biometaan, maaküte, tuule- ja päikesepargid, pikemas perspektiivis vesinik. Peame oluliseks, et ükski tootmine ei jääks võrguressursi puudumise taha. Oleme meretuuleparkide ja selleks vajalike ülekandeliinide rajamise poolt, käsitledes seda komplekselt ja tasakaalus looduskeskkonna, majandusarengu ja kompensatsioonimehhanismiga. Avame kaugküttevõrgu erinevatele soojatootjatele, näiteks biogaasijaamad, heitsoojuse tekitajad. Loomes elektri salvestamise võimekuse Kuressaare Soojuse ja teiste munitsipaalomandis päikeseparkide juurde. Kiirendame loamenetlusi.

Arvutame vallahoonete energiasäästupotentsiaali ning vähendame eelarvelisi energiakulusid nelja aastaga 20%. Energiakulude vähendamiseks jälgime reaalajas energiahinda ning osaleme paindlikkusteenuste pakkumisel. Aitame kaasa energiaühiskondlikule liikumisele ja energiakogukondade tekkele. Edendame tarbijate teadlikkust, et süvendada neis soovi ja võimalusi mõõta ning vähendada energia- ja CO₂-jalajälge.

Peame õigeks üleminekut keskkonda vähem koormavatele ja tervislikemale liikumisviisidele – eratranspordilt ühistranspordile, mootorsõidukitelt ratastele ja jalakäimisele. Veame eest

kasutajasõbraliku tarkvaralise platvormi välja arendamist erinevate liikumisviiside mugavaks kombineerimiseks ning väiksema keskkonnakoormusega transpordivahendite eelistamiseks.

Vähem sodi

- **Võimaldame rohujuuretasandil ringmajandust ehk mugavat jäätmete liigiti kogumist koduukse juures ning visuaalselt viisakates ja turvaliselt ligipääsetavates avalikes jäätmekogumispunktid.**

Tagame arusaadavad juhendmaterjalid, mugavuse jäätmete üle andmiseks vedajale või otse jäätmejaamas ning majandusliku mõttekuse jäätmete sorteerimiseks. Selgitame võimalusi, kuidas jäätmeteket vähendada, materjale korduskasutada ning koduseid jäätmekulusid kokku hoida. Toetame piirkondadesse kogukondlike korduskasutus- ja paranduskeskuste loomist. Lubame, et kasutame avalikes hoonetes, avalikel üritustel ja avalikus ruumis ainult korduskasutatavaid nõusid. Ehitame välja Leisi, Salme ja Kihelkonna jäätmepunktid.

Osapooli arvestav elukeskkond

- **Nõuame kohalikele inimestele ja kogukondadele negatiivsete häiringute kompenseerimist tulenevalt arendustest, mis võivad elukeskkonnas põhjustada olulisi muutusi.**

Kutsume üles kaasama kogukondi negatiivsete häiringute ennetamiseks ja leevendamiseks. Arendusprojektide kavandamisel tuleb arendajatel aegsasti konsulteerida kohalike kogukondadega, et selgitada projekti realiseerimisest tulenevaid võimalikke negatiivseid häiringuid (või nende puudumist) ning pakkuda välja leevendusmeetmeid ja kompensatsioonimehhanisme.

Hea heakord

- **Toetame vähemalt ühe heakorrateo ellu viimist igas Saaremaa piirkonnas, et tagada sõbralik ja turvaline elamine..**

Tagame valla ülesandeks olevate põhiteenuste kvaliteetse kättesaadavuse vähemalt keskustes – korras teed ja tänavad, pilkupüüdvad bussiootepaviljonid, jalgsi ja rattal liikumist soodustav kergliiklusvõrk, piisav tänavavalgustus, soovijateni jõudev kaugkütteteenus, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniteenus, kestlikud mänguväljakud. Sealhulgas kehtestame uusarenduspiirkondades ühetaolised nõuded ühisveevärgiga liitumisele, kergliiklusteede ja tänavavalgustuse rajamisele. Väärtustame kogu Saaremaal haisu- ja müravaba elukeskkonda. Tagame transpordi-, energia- ja sideühendused väikesaartega (Abruka, Vilsandi, Kõinastu laid).

Järgmise nelja aasta jooksul viime igas piirkonnas ellu vähemalt ühe heakorratöö:

- **KAARMA** piirkonnas Kudjape *skatepark*'i rajamine
- **KIHELKONNA** alevikule Vilsandi Rahvuspargi väravat vääriva peatänava kujundamine
- **KURESSAARE** linnas *pumptrack* raja ja koerte jalutusväljaku rajamine
- **KÄRLA** kergliiklusteede ehitamisega alustamine
- **LEISI** alevikus ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni lõpuni välja ehitamine
- **LAIMJALA** piirkonna Kõiguste tee lõpuni välja ehitamine
- **LÜMANDA** keskuse tänavavalgustuse lõpuni välja ehitamine
- **MUSTJALA** piirkonnale oma heakorratöötaja olemasolu tagamine
- **ORISSAARE** keskväljaku väljaarendamise lõpule viimine
- **PIHTLA** piirkonna kergliiklustee esimese etapi ehitus teenuskeskuse ja Püha kiriku vahele
- **PÖIDE** piirkonnas kergliiklustee rajamisega alustamine Tornimäelt Orissaare suunal
- **SALME** jõesadama kai edasi arendamine ja rannaala korda tegemine
- **TORGU** piirkonna Päästlase maja tegevusvõimaluste laiendamine
- **VALJALA** kooli ja lasteaia läheduses kergliiklustee rajamine Kallemäe suunal

Kriisiks valmis

- **Kriisiolukordadeks valmisolekuks rajame igasse piirkonnakeskusesse kerksuskeskuse ning nõustame kodusid ja asutusi olema teadlikult varustatud vee, toidu, energia ja kriitiliste esmatarbekaupadega.**

Tagame osapooli (politsei, Päästeamet, Kaitseliit, haigla, elutähtsate teenuste osutajad, kohalikud toidutootjad jne) ja vabatahtlikke (seahulgas abipolitseinikud, vabatahtlikud päästjad) kaasava kriisijuhtimise sujuva korralduse, ennetustegevused ning elanikkonna teadlikkuse pideva tõstmise. Peame oluliseks avalike ülesannete minimaalselt vajaliku teenusstandardi defineerimist ja realiseerimist, olgu selleks energia- ja veevarustuse tagamine kriisiolukorras, töökindlad elektri- ja küttesüsteemid kodudes, toidu kättesaadavus, ujumiskohtade turvalisus jne.

Loodusega koos

- **Väärtustame Saaremaa kuulumist UNESCO Lääne-Eesti saarte biosfääri programmi ning laiendame viise Saaremaa tutvustamiseks roheline sihtkohana.**

Toetame haridusasutuste Rohelise Kooli programmiga liitumist läbi osalemiskulude katmise. Peame vajalikuks olemasolevate ja uute elektriliinikoridoride käsitlemist elurikkuse koridoridena. Jätkame tegevustega põhjavee kaitsmiseks ning puhta joogivee kättesaadavuse tagamiseks. Koostöös RMK-ga saame toetada vereta jahti ja teisi aktiivseid looduses viibimise võimalusi. Kaardistame ja paigutame ühtsesse süsteemi kõik olemasolevad ja perspektiivsed telkimiskohtade, lõkkekohtade ja matkaradadega katmata alad. Tagame seaduses ette nähtud viisidel ligipääsu ujumiskohtadele ja kallasradadele, likvideerime ebaseaduslikud keelumärgid ja teetõkked.